

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.013.01.2019

Pan Gustaw Marek Brzezin
Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Urząd Marszałkowski
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
ul. Emilii Plater 1, 10-562 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/023 – Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (dalej „Urząd”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Gustaw Marek Brzezina - Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, od 12 grudnia 2014 r. (dalej „Marszałek”).
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.2. Współpraca przy realizacji działań i celów ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2019 do czasu zakończenia kontroli ¹ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie.
Kontroler	Janusz Dobek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/77/2019 z 7 czerwca 2019 r. (akta kontroli str.1-2)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2016-2019 (I półrocze) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego⁴ podejmował działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego, bez wyróżniania jako odrębnej kategorii zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych⁵. Cele niezbędne do realizacji tych zadań, znalazły odzwierciedlenie w przyjętym przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego⁶ „Programie Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”⁷, zaopiniowanym pozytywnie przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie⁸. Samorząd Województwa dofinansowywał prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru. Środki własne przeznaczone na poprawę ich stanu

¹ T.j. do 18 lipca 2019 r.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489 (dalej: „ustawa o NIK”).

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej „Samorząd Województwa”.

⁵ Zabytek mniejszości narodowej to zabytek wytworzony na terytorium Polski przez mniejszości narodowe, zamieszkujące teren przedwojennej Rzeczypospolitej lub wytworzone przez narodowości zamieszkujące dawne niemieckie tereny w północnej i zachodniej części obecnej Polski (tzw. Ziemie Odzyskane) przed 1945 r., tj. przed wcieleniem tych ziem do terytorium państwa polskiego. Zgodnie z definicją, zawartą w art. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823), w Polsce są następujące mniejszości narodowe: białoruska, czeska, litewska, niemiecka, ormiańska, rosyjska, słowacka, ukraińska, żydowska.

⁶ Dalej „Sejmik Województwa”.

⁷ Dalej „Program”.

⁸ Dalej „WKZ”.

technicznego w latach 2016-2018 wydatkowano w sposób prawidłowy i efektywny. Pomimo jednak zwiększenia nakładów na ten cel, zaspokojono tylko część zgłoszonych potrzeb. Ponadto dofinansowano różnym podmiotom realizację projektów na zadania dotyczące dziedzictwa kulturowego, w tym ochrony zabytków, ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Sprawozdanie z realizacji Programu w latach 2016-2017⁹ zostało sporządzone, a następnie zatwierdzone przez Zarząd Województwa z opóźnieniem, co nie miało jednak istotnego wpływu na ocenę całokształtu kontrolowanej działalności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.

Opis stanu faktycznego

1.1. Departament Kultury i Edukacji¹¹ (dalej „Departament KiE”), odpowiedzialny m.in. za realizowanie polityki określonej przez Samorząd Województwa w dziedzinie kultury i edukacji, nie zasięgał u WKZ informacji o liczbie zabytków znajdujących się w latach 2016-2019 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w tym zabytków stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych. Z wyjaśnień Dyrektora Departamentu KiE wynikało, że rejestr zabytków i wojewódzka ewidencja zabytków dla województwa warmińsko-mazurskiego są ogólnie dostępne na stronie internetowej WUOZ. Prowadzi je WKZ w trybie art. 91 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹² (dalej „ustawa o ochronie zabytków”).

(akta kontroli str.3-15)

1.2. Z informacji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie¹³ (dalej WUOZ) wynika, że liczba zabytków wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków wyniosła według stanu na koniec poszczególnych lat okresu 2016-2018 i na 30 kwietnia 2019 r. odpowiednio: 6305, 7103, 7206 i 7225. Zastępca WKZ stwierdził przy tym, że „Wszystkie obiekty ze spisu należy traktować jako obiekty, które przed 1945 r. na terenach dzisiejszego województwa warmińsko-mazurskiego, stanowiły w większości własność ludności niemieckiej. Z uwagi na to, że administracja polska na tych terenach była budowana od podstaw, po 1945 r., organ konserwatorski nie dysponuje materiałem w postaci odpowiednich dokumentów, na podstawie których dałoby się szczegółowo określić dokładny stan własnościowy historycznej zabudowy”. WUOZ podał, że spośród tych zabytków według stanu na 30 kwietnia 2019 r. 7187 stanowiły obiekty będące materialnym dziedzictwem kulturowym mniejszości niemieckiej i 38 mniejszości żydowskiej.

(akta kontroli str.16-22)

⁹ Dalej „Sprawozdanie”.

¹⁰ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Odpowiedzialny także za: opracowanie, uaktualnianie i monitorowanie Strategii Rozwoju Kultury, Strategii Rozwoju Edukacji oraz Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami; prowadzenie spraw związanych ze zleceniem realizacji zadań samorządu województwa organizacjom pozarządowym w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

¹² Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.

¹³ Uzyskanej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

1.3. „Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”, przyjęty przez Sejmik Województwa w dniu 28 czerwca 2016 r.¹⁴, w trybie art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i zaopiniowany pozytywnie przez WKZ, zawierał w szczególności zagadnienia dotyczące:

- uwarunkowań formalnoprawnych dziedzictwa kulturowego, w tym: ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz podziału kompetencji i obowiązków w tym zakresie,
- zasobów dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego, w tym: formy ochrony zabytków w województwie warmińsko-mazurskim, ewidencji zabytków, listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, zabytków nieruchomych¹⁵, zabytków ruchomych, zasobów archeologicznych i niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- oceny stanu zasobów oraz ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym analizy SWOT dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego,
- celów i kierunków działań Programu Opieki nad Zabytkami województwa warmińsko-mazurskiego, w tym: zespolenia i koordynacji form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego; dążenia do utrzymania obiektów zabytkowych w jak najlepszym stanie, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego; opieki nad zabytkami ruchomymi; stworzenia optymalnych warunków dla prowadzenia działalności muzealnej; opieki nad archeologicznym dziedzictwem województwa warmińsko-mazurskiego; ochrony dziedzictwa niematerialnego; praktycznego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego¹⁶.

W Programie nie oszacowano potrzeb w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych pod względem niezbędnych na ten cel nakładów finansowych. Z wyjaśnień Dyrektora Departamentu KiE wynikało natomiast, że ma to odzwierciedlenie w zapotrzebowaniu podmiotów na dotacje udzielane przez Samorząd Województwa w trybie art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru¹⁷.

(akta kontroli str.23-92 i 11-12)

1.4. Uchwałą nr IV/62/19 z 18 lutego 2019 r.¹⁸ Sejmik Województwa przyjął „Sprawozdanie z realizacji w latach 2016-2017 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”¹⁹. Z uzasadnienia tej uchwały wynikało, że monitoring realizacji Programu został przeprowadzony przez Departament KiE, przy współpracy innych departamentów Urzędu, jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji kultury prowadzonych przez Samorząd Województwa, które podejmowały inicjatywy w latach 2016-2017 na rzecz opieki

¹⁴ Uchwała Nr XVIII/426/16 z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”.

¹⁵ Zespołów urbanistycznych, ruralistycznych i dworsko-parkowych; obiektów sakralnych i obiektów użyteczności publicznej; architektury obronnej; założeń średniowiecznych, nowożytnych i fortyfikacji XIX i XX- wiecznych; obiektów techniki i cmentarzy.

¹⁶ Aneksy do Programu dotyczyły: parków kulturowych proponowanych do utworzenia w województwie warmińsko-mazurskim; obiektów i zespołów proponowanych do uznania za pomniki historii na terenie województwa warmińsko-mazurskiego; pomników historii proponowanych do objęcia ochroną UNESCO w ramach Listy Światowego Dziedzictwa; powiązania Programu Opieki nad Zabytkami województwa warmińsko-mazurskiego z dokumentami programowo-strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego oraz „Konwencji i Porozumień Międzynarodowych”.

¹⁷ Na podstawie przyjętych zasad Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ogłasza otwarty konkurs ofert na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych oraz dokumentacji przy zabytku wpisanym do rejestru, usytuowanym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Dotacje na zadania z zakresu ochrony nad zabytkami i opieki nad zabytkami mogą być udzielane podmiotowi, który jest właścicielem, bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiada taki zabytek w trwałym zarządzie.

¹⁸ Dalej „uchwała Sejmiku”.

¹⁹ Dalej „Sprawozdanie”.

nad zabytkami. Podjęcie uchwały Sejmiku poprzedził wniosek zastępcy Dyrektora Departamentu KiE z 17 stycznia 2019 r., skierowany do Zarządu Województwa o zatwierdzenie tego Sprawozdania, co nastąpiło 29 stycznia 2019 r. W Sprawozdaniu ujęto w szczególności zagadnienia dotyczące:

- źródeł finansowania opieki nad zabytkami oraz zasad finansowania opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa wraz z nakładami finansowymi poniesionymi na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w latach 2016-2017²⁰,
- współpracy Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²¹ (nie uwzględniono w niej organizacji mniejszości narodowych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego),
- zadań realizowanych przez samorządowe instytucje kultury²²,
- zadań dofinansowanych w latach 2016-2017 przez WKZ,
- działań promocyjnych i edukacyjnych podejmowanych na rzecz ochrony zabytków i zachowania dziedzictwa kulturowego (bez wyszczególnienia i wyodrębnienia dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych).

Marszałek, realizując dyspozycję art. 87 ust. 6 ustawy o ochronie zabytków, przedłożył Sprawozdanie Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i WKZ.

(akta kontroli str.93-125)

1.5. W Urzędzie nie dokonywano bieżącej analizy Programu pod kątem zapewnienia ochrony zabytkom stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych. Z udzielonych wyjaśnień Dyrektora Departamentu KiE wynikało, że Zarząd Województwa opracowując Program uwzględnił cele wymienione w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków, gdzie dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych nie jest wymienione.

(akta kontroli str.129-131)

1.6. Samorząd Województwa²³ i samorządowe jednostki organizacyjne mające osobowość prawną, jak i niemające osobowości prawnej²⁴, które posiadały

²⁰ W 2016 r. kwota dotacji z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyniosła 100 tys. zł, z czego dofinansowanie otrzymało 11 podmiotów. Należały do nich: Archidiecezja Warmińska, 8 Parafii Rzymsko-Katolickich i 2 Parafie Ewangelicko-Augsburskie. W 2017 r. dotacja wyniosła 300 tys. zł, a dofinansowanie otrzymało 19 podmiotów, a wśród nich: Archidiecezja Warmińska, Sanktuarium Przenajdroższej Krwi Pana Jezusa p.w. św. Macieja Apostoła w Bisztyнку, 15 Parafii Rzymsko-Katolickich, Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu i Zakon Braci Mniejszych. Wykaz podmiotów, którym udzielono dotacji, nie określał czy dotacje dotyczyły zabytków stanowiących materialne dziedzictwo mniejszości narodowe.

²¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 688.

²² W szczególności: Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynie, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie i Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie.

²³ Budynek Urzędu (własność województwa, w zarządzaniu przez Departament Organizacyjny), budynek Biura Regionalnego Urzędu w Elblągu (własność Województwa w zarządzaniu przez Departament Organizacyjny) i budynek Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Szczytnie (własność Województwa w zarządzaniu przez Departament Geodezji i Infrastruktury).

²⁴ Muzeum Warmii i Mazur – budynek zamku i podzamcza w Olsztynie (działka w użytkowaniu wieczystym, a budynek własność Muzeum), Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku (działka w użytkowaniu wieczystym, właściciel budowli Muzeum), Muzeum Warmii i Mazur w Lidzbarku Warmińskim (działka w użytkowaniu wieczystym, budynek i budowle własność Muzeum), Muzeum Warmii i Mazur Oddział w Szczytnie (działka i udział w budynku własność Muzeum), budynek Teatru im. S. Jaracza w Olsztynie (działka w użytkowaniu wieczystym, budynek własność Teatru), główny budynek Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego dla Dzieci w Ameryce (własność województwa, w nieodpłatnym użytkowaniu Szpitala), budynek internatu Szkoły Policealnej w Olsztynie (własność województwa, w trwałym zarządzie szkoły), Różowiec Ośrodek Rehabilitacyjny Uzależnionych DOREN (własność Województwa, w nieodpłatnym użytkowaniu Szpitala), odcinek drogi woj.nr 954 z Reszla do Wólki Ryńskiej – Aleja drzew (własność województwa).

13 zabytków wpisanych do rejestru zabytków, nie ubiegały się w latach 2016-2019 w myśl art. 73 ustawy o ochronie zabytków o dotację na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru²⁵.

(akta kontroli str.132-142)

1.7. Zabytki ruchome, stanowiące dziedzictwo materialne mniejszości narodowych, posiadały w swoich zbiorach trzy spośród pięciu muzeów Samorządu Województwa²⁶, a w szczególności:

- Muzeum Budownictwa Ludowego, posiadające w swoich zbiorach obiekty pozyskane od rodzin deklarujących swoje pochodzenie jako ukraińskie i białoruskie, pozyskane podczas badań terenowych, prowadzonych przez pracowników Muzeum w latach 1969-2001. Były to m.in.: elementy strojów i wyposażenia domów, meble i sprzęt domowy, narzędzia i przyrządy używane w gospodarstwie, ikony oraz rzeźby. Obiekty były prezentowane m.in. na wystawach czasowych: „Z Łemkowszczyzny, Nadsania...” (2002-2009), „Zapomniane skarby kultury. Stroje ludowe Polski i Ukrainy w rysunkach Jerzego Głogowskiego i Kajetana Wawrzyńca Kielisińskiego” (2010 r.), „Magia chleba naszego powszedniego” (2011-2012), „Moda z wiejskiej szafy” (2014 r.) i „Polacy z kresów wschodnich na Warmii i Mazurach” (2014 r.);
- Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzowie posiadało w swoich zbiorach zabytki ruchome ludności ukraińskiej i białoruskiej, niestanowiące wyodrębnionej kolekcji, do których należały tkaniny, elementy ubioru i przedmioty codziennego użytku, przywiezione na tereny Mazur przez ludność przybyłą po 1945 r. Prezentowano je na wystawie stałej pt. „Kultura materialna nowych mieszkańców Mazur”. W latach 2017-2018 jedna z tkanin (Kaftan) była poddana konserwacji i renowacji w Polskich Pracowniach Konserwacji Zabytków S.A. w Warszawie²⁷;
- w zbiorach Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie można wyodrębnić zabytki, które mają cechy kultury niemieckiej, litewskiej, ukraińskiej lub nawiązujące do tych i innych kultur narodów i mniejszości narodowych, np.: sprzęty gospodarstwa domowego, tkaniny, zabawki, mapy oraz dokumenty. W zbiorach znajdowały się zabytki dokumentujące losy mniejszości narodowych na terenie Warmii i Mazur zarówno przed, jak i po 1945 r., np. rozporządzenie wydane przez władze polskie po 1945 r., organizujące życie codzienne Niemców w Okręgu Mazurskim i następnie w województwie olsztyńskim. Muzeum posiadało również zabytki charakteryzujące ludność posługującą się polskim językiem i kulturą polską, która na terenie Prus Wschodnich stanowiła mniejszość, aczkolwiek prawnie nie wyodrębnioną. Wymienione typy zabytków były prezentowane na wystawach: „Wielki Głód 1932-1933 na Ukrainie” (XI 2013-I 2014 r.), „Dokumentacja tożsamości” (VIII 2014-VIII 2015 r.),

²⁵ Wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne zgodnie z zapisem § 17 uchwały Nr XIV/275/12 Sejmiku Województwa zobowiązane są do utrzymywania składników mienia w stanie niepogorszonym oraz zapewnienia nad nim efektywnego nadzoru. Wojewódzkie samorządowe osoby prawne samodzielnie gospodarują swoim mieniem, zaś kierownicy wojewódzkich jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej gospodarują mieniem na podstawie i w granicach udzielonego pełnomocnictwa udzielonego przez Zarząd Województwa. Dwa zabytki znajdujące się w bezpośrednim Zarządzie Samorządu Województwa zostały wyremontowane w okresie poprzedzającym 2016 r., a w stosunku do jednego prowadzone są obecnie czynności mające na celu przeniesienie prawa własności na rzecz Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie Oddział w Szczytnie.

²⁶ W badanym okresie działały następujące muzea Samorządu Województwa: Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynku, Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzowie i Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębkarku.

²⁷ Poniesiono koszt na konserwację w kwocie 3 690 zł.

„Dokumentacja miejsc i wizerunków” (VII 2015-VII 2016), „Ja umysł i technika” (III-X 2016), „Zyski i straty” (VIII 2017-III 2018) oraz „Cierpliwością i pracą”.

(akta kontroli str.143-153 i 15)

1.8. W badanym okresie Samorząd Województwa realizował zadania określone w art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków, udzielając dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru. Zasady udzielania dotacji na dofinansowanie tych prac zostały określone w uchwale Sejmiku Województwa z 26 października 2010 r.²⁸ (dalej „uchwała Sejmiku”). Zgodnie z tymi zasadami dotacji z budżetu Samorządu Województwa można było udzielić po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert. Dokonanie oceny ofert złożonych w konkursie oraz przedstawienie propozycji wysokości dofinansowania należało do obowiązków komisji konkursowych.

Spośród 175 ofert na realizację dofinansowywanych zadań w kwocie łącznej 6 462,8 tys. zł, które wpłynęły w latach 2016-2019 w ramach otwartych konkursów, wymogi spełniło 142 z nich (81%) na kwotę 4 129,5 tys. zł. Nie uwzględniono ogółem 33 ofert z powodu niespełnienia wymogów formalnych (30) i wymogów merytorycznych (3) – na kwotę łączną 1 056,3 tys. zł. Dotacje w kwocie 1 200 tys. zł (29,1% wnioskowanej kwoty przez oferty spełniające wymogi) przyznano 80 oferentom, tj. 56,3% spełniających wymogi formalne do uzyskania dotacji. Nie udzielono dotacji w kwocie 2 929,5 tys. zł (70,9%) podmiotom, które złożyły 62 oferty spełniające wymogi formalne. Powodem takiej sytuacji było wyczerpanie puli środków finansowych określonych na ten cel w budżecie województwa warmińsko-mazurskiego na dany rok budżetowy. W poszczególnych latach dotacje wyniosły: 100 tys. zł w 2016 r., 300 tys. zł w 2017 r., 400 tys. zł w 2018 r. i 400 tys. zł w 2019 r. Z budżetu Województwa wydatkowano natomiast: 97 tys. zł w 2016 r., 287,5 tys. zł w 2017 r. i 380 tys. zł w 2018 r. Udział wydatków ogółem na ochronę zabytków w danym roku budżetowym do wydatków ogółem Samorządu Województwa stanowił odpowiednio 0,02% w 2016 r., 0,06% w 2017 r. i 0,06% w 2018 r. Zaplanowana kwota 400 tys. zł na 2019 r. stanowiła 0,05% planowych wydatków ogółem w budżecie Samorządu Województwa. Wysokość planowanych wydatków na ww. dotacje wynikała z wytycznych do projektowania budżetu, uwzględniających przede wszystkim możliwości finansowe Samorządu Województwa, w tym na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Badaniem NIK objęto 8 spraw z lat 2016-2019, tj. po dwie umowy o największej wartości dofinansowania w danym roku, w łącznej kwocie dotacji 175,4 tys. zł (14,6% ogółem przyznanych, z czego zadania objęte dwoma umowami zawartymi w 2019 r. nie zostały jeszcze zrealizowane i rozliczone). Dotyczyły one realizacji następujących zadań:

- prac konserwatorskich elewacji wieży południowo-wschodniej katedry z XIV w. we Fromborku, prowadzonych w związku z remontem zwieńczeń, pokryć i elewacji 6 wież, znajdujących się na dachu korpusu (dotacja w kwocie 20 tys. zł dla Archidiecezji Warmińskiej),

²⁸ Zgodnie z uchwałą Nr XLIV/847/10 w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu samorządu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru - oferty o udzielenie dotacji, które wpłynęły w otwartym konkursie były oceniane pod względem formalnym przez Departament KiE i opiniowane przez komisję konkursową w otwartym konkursie. Decyzję o wyborze ofert i udzieleniu dotacji podejmuje Sejmik Województwa na wniosek Zarządu. Umowa o udzielenie dotacji na dofinansowanie zawiera: zakres planowanych prac i termin ich realizacji; wysokość udzielonej dotacji oraz tryb jej płatności; termin wykorzystania dotacji, nie dłuższy niż do dnia 31 grudnia danego roku budżetowego; tryb kontroli wykonania umowy; sposób oraz termin rozliczenia dotacji; warunki i sposób zwrotu niewykorzystanej dotacji albo dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

- konserwacji ambony kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Radomnie (dotacja w kwocie 15 tys. zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Radomnie),
- remontu dachu nawy głównej oraz dachu wieży kościoła św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w Bartoszycach (dotacja w kwocie 25 tys. zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w Bartoszycach),
- konserwacji odsłoniętej polichromii ze ścian sklepienia kościoła pw. Trójcy Świętej w m. Leszcz (dotacja w kwocie 20 tys. zł dla Parafii Rzymskokatolickiej Niepokalanego Poczęcia NMP i św. Jana Nepomucena w Dąbrównie),
- prac budowlanych i konserwatorskich kruchty wejściowej kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Międzylesiu (dotacja w kwocie 30,4 tys. zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Orzechowie),
- wzmocnienia i zabezpieczenia fundamentów budynku kościoła ewangelickiego w Łęgutach (dotacja w kwocie 30 tys. zł dla Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Ostródzie),
- ratunkowej konserwacji ołtarza św. Walentego w Sanktuarium Matki Bożej Pokoju w Stoczku Klasztornym – II etap (dotacja w kwocie 20 tys. zł dla Zgromadzenia Księży Marianów, Domu Zakonnego w Stoczku Klasztornym),
- prac konserwatorskich drewnianego prospektu organowego i empery kościoła pw. Św. Antoniego we Florczakach (dotacja w kwocie 20 tys. zł dla Parafii Rzymskokatolickiej Św. Antoniego we Florczakach).

Analiza powyższych spraw wykazała, że:

- kryteria wyboru ofert były zgodne z celami i założeniami określonymi w uchwale Sejmiku, podjętej na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków,
- wyboru ofert dokonano zgodnie z uchwałą Sejmiku, w celu finansowania nakładów określonych w art. 77 ustawy o ochronie zabytków,
- w umowach o udzielenie dotacji na dofinansowanie zawarto postanowienia wymagane uchwałą Sejmiku²⁹,
- weryfikacja rzeczowego zakresu zadań, na które udzielono dotacji, odbywała się na podstawie sprawozdań przedłożonych przez podmioty, którym dotacji udzielono, a podstawą rozliczenia dotacji był protokół odbioru wykonanych prac lub robót z udziałem przedstawiciela WKZ oraz faktury i rachunki poniesionych wydatków (zgodnie z umowami zakres zadań został zrealizowany w całości),
- płatności dotacji realizowane były zgodnie z postanowieniami umów o udzielenie dotacji,
- uzyskane efekty przyczyniły się do poprawy stanu technicznego zabytków stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych,
- dotacje, w myśl art. 81 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków, nie przekroczyły 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

(akta kontroli str.154-285)

²⁹ W umowach zawarto m.in.: zakres planowanych prac i termin ich realizacji, wysokość udzielonej dotacji oraz tryb jej płatności, termin wykorzystania dotacji (nie dłuższy niż do dnia 31 grudnia danego roku budżetowego), tryb kontroli wykonania umowy, sposób oraz termin rozliczenia dotacji, warunki i sposób zwrotu niewykorzystanej dotacji albo dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

1.9. W badanym okresie Samorząd Województwa realizował Program opisany w punkcie 1.3. wystąpienia, dotyczący ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego, w tym dziedzictwa mniejszości narodowych. W ramach tego Programu realizowano otwarte konkursy ofert (o których mowa w punkcie 1.8. wystąpienia) na wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych oraz dokumentacji przy zabytkach wpisanych do rejestru, usytuowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Konkursy dedykowano wszystkim zabytkom wpisanym do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego, prowadzonego przez WKZ, bez wyróżnienia zabytków stanowiących dziedzictwo mniejszości narodowych i etnicznych.

(akta kontroli str.11-12,23-90 i 154-285)

1.9.1. W badanym okresie Samorząd Województwa umożliwił także różnym podmiotom na terenie województwa warmińsko-mazurskiego realizację projektów, które w sposób bezpośredni lub pośredni mogły służyć promocji i ochronie dziedzictwa mniejszości narodowych. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (dalej „RPO”) możliwe było skorzystanie ze środków unijnych m.in. na realizację:

- renowacji³⁰ i adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego (w tym zabytków ruchomych) o potencjale turystycznym wraz z zagospodarowaniem terenów je otaczających oraz zakupem wyposażenia wpływającego na unowocześnienie obiektów (wyłącznie jako element projektu inwestycyjnego),
- projektów polegających na zabezpieczeniu przed zagrożeniami obiektów dziedzictwa kulturowego,
- projektów zachowujących walory architektoniczno-krajobrazowe i kulturowe miasteczek i wsi (np. kapliczki przydrożne, zabytkowe nekropolie).

Katalog beneficjentów, którzy mogli ubiegać się o środki na dofinansowanie takich inwestycji obejmował: jednostki samorządu terytorialnego (dalej „jst”) oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jst, instytucje kultury, jednostki administracji rządowej, państwowe jednostki budżetowe, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych. W ramach RPO udzielono w latach 2016-2019 dofinansowania ze środków europejskich (w ramach Osi priorytetowej VI Kultura i dziedzictwo, Poddziałania 6.1.1. Dziedzictwo kulturowe) na realizację przez 31 beneficjentów łącznie 32 projektów. Kwota dofinansowania wyniosła 107 385, 8 tys. zł, a środki te były przeznaczone m.in. na prace konserwatorskie i restauratorskie oraz renowację zabytków³¹.

W ramach powyższych projektów przyznano m.in. w 2017 r. dofinansowanie w kwocie 13 652,6 tys. zł na „Rewitalizację, adaptację i zagospodarowanie na cele kulturalne i turystyczne zabytkowych obiektów tworzących szlak Sanktuariów Warmii i Mazur”.

(akta kontroli str.286-346)

1.9.2. Samorząd Województwa, odpowiedzialny za formalną i merytoryczną część wdrażanego w województwie warmińsko-mazurskim Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, przyznawał w okresie objętym kontrolą pomoc finansową z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, m.in. w ramach dwóch działań:

- „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich dla Poddziałania Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową

³⁰ Według definicji konserwatorskiej: rewitalizacja, rewaloryzacja, restauracja, konserwacja, zachowanie.

³¹ Spośród tych projektów 31 realizowano w ramach dwóch konkursów, a jeden w trybie pozakonkursowym.

wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii” (Poddziałanie 7.6.1. „ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”)³². W 2018 r. zawarto 6 umów o przyznanie pomocy na operacje w zakresie ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego.

- Wsparcie dla Rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER dla poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - typ operacji w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego (inne niż podejmowanie działalności gospodarczej; projekt grantowy)³³. W perspektywie lat 2016-2019 do Samorządu Województwa wpłynęły łącznie 924 wnioski o przyznanie pomocy, w tym 50 projektów grantowych. Zawarto ogółem 32 umowy o przyznaniu pomocy, w tym na prace konserwatorskie i restauratorskie oraz na rewitalizację zabytków. Na projekty grantowe zawarto 40 umów o przyznaniu pomocy, ale żadne zadanie grantowe w ramach tych projektów nie było realizowane przez podmiot reprezentujący mniejszość narodową oraz żadne zadanie grantowe nie było dedykowane mniejszościom narodowym. Ponadto żaden projekt grantowy w sposób bezpośredni lub pośredni nie obejmował działań służących promocji i ochronie dziedzictwa mniejszości narodowych.

(akta kontroli str.409-414)

1.9.3. Możliwość aplikowania w trybie konkursowym o środki Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 miały następujące przedsięwzięcia podstawowe obejmujące wsparcie zabytków³⁴:

- wspieranie obszaru kultury w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa narodowego (ucztyelnienie i ekspozycja relikwii średniowiecznych fortyfikacji Olsztyna; rozbudowa, przebudowa i remont budynku Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku),
- rewitalizacja zamku Kapituły Warmińskiej w Olsztynie – II etap,
- pomnik historii „Frombork – zespół katedralny” – konserwacja i restauracja XIV-wiecznego zespołu obronnego i katedralnego (wybranych obiektów) wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych – etap I prac,
- konserwacja i restauracja XIV-wiecznego zamku w Lidzbarku Warmińskim – perła architektury gotyckiej w Polsce – etap III.

(akta kontroli str.340-342 i 296)

1.9.4. Badanie 12 projektów finansowanych w latach 2016-2019 ze środków europejskich, obejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku³⁵ (na kwotę łączną dofinansowania 33 217,2 tys. zł),

³² O przyznanie tej pomocy mogą ubiegać się gminy lub instytucje kultury, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. Podmioty te mogą m.in. w imieniu mniejszości narodowych składać wnioski o przyznanie pomocy lub ubiegać się o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków i budownictwa tradycyjnego, dedykowanych mniejszościom narodowym.

³³ Uprawnionymi do ubiegania się o przyznanie pomocy mogą być: osoby fizyczne, osoby prawne, w tym m.in.: kółka rolnicze, JST z wyłączeniem województw, ich związki bądź ich jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, spółdzielnie, kościoły, związki wyznaniowe, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną oraz Lokalna Grupa Działania (LGD) – w przypadku operacji własnych i „projektów grantowych, tj. operacji, gdzie beneficjentem ubiegającym się o wsparcie przed podmiotem wdrażającym jest LGD, a grantobiorcami są podmioty wybrane w konkursie ogłoszonym przez LGD na powierzenie grantu.

³⁴ Ustalone w toku negocjacji Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego ze stroną rządową.

³⁵ Realizowanych w ramach:

- Działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich dla Poddziałania Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii: Poddziałanie 7.6 Wsparcie badań i inwestycji

wykazało, że: kryteria wyboru projektów w programie były zgodne z celami i założeniami konkursów, a także trybu pozakonkursowego³⁶; w sposób zgodny z prawem i założeniami dokonano wyboru kontrolowanych projektów³⁷. W umowach zawarte zostały postanowienia wymagane zgodnie z obowiązującym prawem oraz założeniami konkursów³⁸. Samorząd Województwa weryfikował rzeczowy zakres zadań, na które udzielono dotacji (we wszystkich przypadkach wydatkowano środki zgodnie z przeznaczeniem)³⁹, korzystano również z posiadanych uprawnień kontrolnych wobec podmiotów, które otrzymały dofinansowanie⁴⁰. Płatności, w ramach objętych badaniem spraw, były realizowane zgodnie z postanowieniami umów o dofinansowanie. W przypadku projektów zrealizowanych uzyskane efekty przyczyniły się do zachowania dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.

(akta kontroli str.347-408 i 415-421)

1.10. W latach 2016-2019 nie wpłynęły do Urzędu skargi i wnioski w sprawie obiektów zabytkowych mniejszości narodowych.

(akta kontroli str.422)

związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej na operacje typu: 7.6.1. Ochrona zabytków budownictwa tradycyjnego (analizą objęto dwa spośród 6 zadań, na kwotę łączną dofinansowania 941 tys. zł, tj. 41,5% przyznanego dofinansowania w tym zakresie).

- Poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - w ramach inicjatywy LEADER (analizą objęto 6 spośród 32 zadań, na kwotę łączną 608,9 tys. zł – tj. 32,2% przyznanego dofinansowania w tym zakresie).
- Dwóch konkursów, które dotyczyły dofinansowania projektów obejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku (posiadającym status zabytku) w latach 2016-2019 (do 30.04.) – realizowanych w ramach RPO na lata 2014-2020 (projekty twarde współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) – analizą objęto 3 zadania konkursowe oraz jedno zadanie realizowane w trybie pozakonkursowym (spośród 32 zadań) na kwotę łączną dofinansowania 31 667,4 tys. zł, tj. 29,5% przyznanego dofinansowania w tym zakresie).

³⁶ Wynikały one z dokumentów pn. „Szczegółowy opis osi priorytetowej Kultura i Dziedzictwo Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 - dalej „SZOOP” oraz Regulaminów dwóch konkursów: nr RPWM.06.01.01-IZ.00-28-001/16 i RPWM.06.01.01-IZ.00-28-002/17 w ramach RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 Oś. Priorytetowa VI Kultura i dziedzictwo Działanie 6.1. Infrastruktura kultury Poddziałanie 6.1.1. Dziedzictwo kulturowe, jak również Regulaminu naboru i oceny wniosków o dofinansowanie projektów pozakonkursowych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, jak również przepisów wskazanych w przypisie nr 3.

³⁷ W tym m.in. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne”, operacje typu „Kształtowanie przestrzeni publicznej” oraz operacje typu „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego” w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1737 ze zm.).

³⁸ Określone w art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. 2018 r. poz. 627 ze zm.) - dalej „ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem EFR”, a także w regulacjach opisanych wyżej w przypisie nr 36 i nr 37.

³⁹ W jednym przypadku audyt w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej w ramach RPO Woj. Warmińsko-Mazurskiego, przeprowadzony przez Departament Audytu Środków Publicznych Ministerstwa Finansów (instytucja audytowa) stwierdził wystąpienie wydatków niekwalifikowalnych, w wyniku czego pomniejszono kolejną płatność dla Beneficjenta o nienależnie pobrane środki w kwocie 10 706,55 zł.

⁴⁰ W tym m.in.: wizyta na podstawie art. 48 ust. 5 rozporządzenia nr 809/2014 – Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności; kontrola na miejscu – art. 49 rozporządzenia 809/2014 (w myśl tego rozporządzenia odbywają się kontrole na podstawie typowania przeprowadzonego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Agencja Płatnicza); oraz kontrola na zlecenie – art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem EFR.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Sprawozdanie z realizacji „Programu Opieki nad zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019” zostało sporządzone przez Zarząd Województwa z opóźnieniem⁴¹. Nie dopełniono dyspozycji art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków, z której wynikało, że sprawozdanie to winno być sporządzone przez Zarząd Województwa co 2 lata, w celu jego przedstawienia Sejmikowi Województwa. Tymczasem pomimo przyjęcia przez Sejmik w dniu 28 czerwca 2016 r. i opublikowania w dniu 7 lipca 2016 r. uchwały w sprawie przyjęcia Programu, sprawozdanie zostało zaakceptowane przez Zarząd i skierowane do Sejmiku dopiero 29 stycznia 2019 r.

Z wyjaśnień Mirona Sycza Wicemarszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego⁴² wynikało, że Zarząd Województwa rozpoczął procedowanie zaakceptowania Sprawozdania po opracowaniu i przedłożeniu wniosku w tej sprawie przez Departament KiE. Dyrektor tego Departamentu stwierdził natomiast, że sprawozdanie z realizacji Programu Zarząd sporządził zgodnie z ustawą o ochronie zabytków, a zebranie pełnych danych do sprawozdania mogło nastąpić po zakończeniu 2017 r., w związku z tym prace nad sprawozdaniem trwały w 2018 r. Jak wyjaśnił „do sporządzenia sprawozdania niezbędne były informacje z jednostek samorządu terytorialnego, które udzielały ich do końca listopada 2018 r.”

Zdaniem NIK użyte w art. 87 ust. 5 określenie „co 2 lata” oznacza regularność i powtarzalność, oraz oznacza, że sprawozdanie powinno zostać sporządzone i przedłożone Sejmikowi najpóźniej w drugą rocznicę wejścia w życie Programu, a następnie w każdą kolejną parzystą rocznicę jego obowiązywania, którego początek określono w uchwale o przyjęciu Programu, opublikowanej w wojewódzkim dzienniku urzędowym⁴³. Złożone wyjaśnienia potwierdzają zaś, że działania podjęte przez Departament KiE nie zapewniły opracowania i przedłożenia sprawozdania do zaakceptowania Zarządowi we właściwym czasie.

(akta kontroli str.93-131)

OCENA CZĄSTKOWA

Samorząd Województwa dokonał oceny stanu zasobów i ochrony dziedzictwa kulturowego, obejmującego zabytki mniejszości narodowych, znajdujące się na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Cele i kierunki działań, obejmujące metody ochrony dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie obiektów zabytkowych w jak najlepszym stanie, określono w „Programie Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”, w sporządzonym i wdrożonym w trybie art. 87 ust. 1-4 ustawy o ochronie zabytków. Sprawozdanie z realizacji tego Programu, pomimo jego sporządzenia przez Zarząd Województwa z opóźnieniem, zostało przyjęte przez Sejmik Województwa bez uwag. Zgodnie z obowiązkiem ustawowym przekazano je właściwym organom ochrony zabytków. Zarówno środki własne Samorządu Województwa, które nie pokrywały w całości zgłoszonych potrzeb, jak również pochodzące z budżetu Unii Europejskiej, wydatkowano prawidłowo na ochronę materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Skuteczność tych działań wyrażała się w poprawie stanu technicznego zabytków, objętych pracami konserwatorskimi, restauratorskimi i robotami budowlanymi.

⁴¹ Licząc od upływu 2 lat do dnia publikacji Programu w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego (tj. 7 lipca 2016 r.), do dnia zaakceptowania przez Zarząd Województwa projektu uchwały Sejmiku w sprawie przyjęcia Sprawozdania (29 stycznia 2019 r.) opóźnienie wyniosło 206 dni.

⁴² Złożonych w zastępstwie Marszałka.

⁴³ Por. art. 87 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków.

OBSZAR

2. Współpraca przy realizacji działań i celów ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych

Opis stanu faktycznego

2.1. Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019 został opracowany w Departamencie KiE przy współudziale Zespołu, powołanego w tym celu przez Zarząd Województwa. W skład tego Zespołu weszli specjaliści realizujący zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, przedstawiciele środowiska naukowego, organizacji pozarządowych, instytucji kultury i jst (reprezentant Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich oraz Konwentu Powiatów Warmińsko-Mazurskich). Dokument ten był poddany konsultacjom społecznym⁴⁴, a także przedłożony do zaopiniowania przez WKZ. Nie współpracowano natomiast w tym zakresie z właścicielami (posiadaczami) zabytków i organizacjami mniejszości narodowych. Z wyjaśnień Dyrektora KiE wynikało, że Zarząd Województwa opracowując Program uwzględnił cele wymienione w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków, w których dziedzictwo kultury mniejszości narodowych nie jest wymienione. Sprawozdanie z realizacji Programu sporządzono przy współpracy z jst (wysłano zapytania do wszystkich 19 powiatów i 118 gmin województwa warmińsko-mazurskiego), a także z instytucjami kultury prowadzonymi przez Samorząd Województwa.

(akta kontroli str.423)

2.2. W badanym okresie Samorząd Województwa nie współpracował z organami ochrony zabytków oraz jst, działającymi na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w zakresie ochrony dziedzictwa materialnego mniejszości narodowych. Z wyjaśnień Dyrektora KiE wynikało, że zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa⁴⁵, ustawą o ochronie zabytków oraz ustawą z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym⁴⁶ Samorząd Województwa nie realizuje zadań w zakresie materialnego dziedzictwa narodowego, w związku z tym nie współpracuje w tym temacie z jst, organami ochrony zabytków oraz społecznymi opiekunami zabytków. Stwierdził przy tym, że zgodnie z art. 102 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków społeczny opiekun zabytków współdziała z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.

(akta kontroli str.424)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Samorząd Województwa, realizując ustawowe zadania w zakresie opracowania Programu oraz sporządzenia Sprawozdania z jego realizacji, uwzględniających ochronę zabytków wchodzących w skład materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, współpracował z WKZ, jst oraz instytucjami kultury.

⁴⁴ W ramach konsultacji nie wpłynęły żadne opinie, uwagi lub propozycje.

⁴⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 512.

⁴⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 823 ze zm.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli w wyniku kontroli nie sformułowała uwag. W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

- Wnioski
- zapewnienie terminowego sporządzenia sprawozdania z realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dnia 25 lipca 2019 r.

Kontroler
Janusz Dobek
Główny specjalista
kontroli państwowej

Dyrektor Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli w Olsztynie
z up.
Piotr Wanic
Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis